

Vad anser primärvårdens personal vara verksamt i mödra- och barnhälsovårdspsykologers konsultationer?

En kvalitativ utvärdering av förebyggande åtgärder i Primärvården FyrBoDal

Ellen Claesdotter

Mödra- barnhälsovårdspsykologerna, Vänersborg

Sammanfattning Projektet syftar till fördjupad förståelse av på vilket sätt psykologisk konsultation är verksam, i syfte att tillföra primärvårdens personal ett psykologiskt perspektiv, främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos föräldrar och barn 0-6 år på det sätt som definierats i Mödra- och barnhälsovårdspsykologernas verksamhetsplan 2006. Information har samlats in genom fokusgrupper med utvalda barnmorskor och BVC-sköterskor, primärvården Fyrbodalen under januari 2006. Utvärderingen visar att konsultation är en arbetsmetod som erbjuder personal i primärvården stöd, avlastning och utveckling av kunskap vad gäller psykologiska aspekter av arbetet med föräldrar och barn. Konsultationen beskrivs som ett deltagarstyrt forum utan maktanspråk för diskussion mellan psykologen och gruppen om aktuella teman och situationer i det dagliga arbetet. Konsultationen bidrar till utveckling av arbetets effektivitet, kvalitet och kreativitet. Metoden syftar till att ta till vara och vidareutveckla konsultationsdeltagarnas egen kompetens och beredskap inför liknande framtida situationer.

1. Inledning

1.2 Bakgrund

Följande projekt är en andra del av den utvärdering som påbörjades i form av en enkät våren 2003 riktad till 79 barnmorskor och BVC-sköterskor (Mödra- barnhälsovårdspsykologerna 2003) . Enkäten gav överlag positiv respons på psykologernas konsultativa insatser. Syfte med utvärderingens andra del är att fördjupa förståelsen kring vilka delar av de konsultativa insatserna som personal inom mödra/barnhälsovården uppfattar som mest verksamma. Utvärderingen är en del i arbetet att uppnå de mål som tydliggjorts i verksamhetsplanen; att ur ett folkhälsoperspektiv främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos blivande föräldrar och barn i åldern 0-6 år. Detta ska ske genom att psykologen, som internkonsult tillför övrig primärvård ett psykologiskt perspektiv på barnet och föräldraskapets utveckling, samt ansvarar för individ- och familjeinriktade insatser eklektiskt utformade efter vad situationen kräver. Mödra- och barnhälsovårdspsykologernas arbete ska utgå från ett salutogent förhållningssätt där friskfaktorer stärks. Korta och tidiga insatser samt hög tillgänglighet är ledord i arbetet. Konsultationen sker parallellt med psykologens övriga förebyggande åtgärder som medverkan i föräldrargrupp, utbildningsinsatser, basutredningar, krisstöd samt föräldrakonsultation. Projektet är av betydelse, såväl ur en samhällelig som organisatorisk och patientorienterad synvinkel. Studien har tilldelats projektmedel ur Fyrbodalsinstitutets forskningsfond 2005.

1.3 Syfte och mål

Utvärderingsprojektet syftar till att förbättra och effektivisera psykologernas konsultation till barnmorskor och sjuksköterskor inom mödra/barnhälsovården samt att ta till vara verksamma delar av befintliga insatser.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

1.4 Metod och deltagare

Barnmorskemottagningar och barnvårdcentraler i två av primärvårdsområdena i FyrBoDal tillfrågades brevlades om medverkan i fokusgrupper. 14 barnmorskor/ BVC-sköterskor deltog, som representanter för sina respektive konsultationsgrupper, i fokusgrupper med 4-6 deltagare per grupp. Ytterligare tre informanter deltog senare i intervjuer via telefon, där de gavs möjlighet att lämna gruppernas synpunkter på konsultation.

1.5 Frågeställning

Vad är verksamt i psykologisk konsultation, i syfte att tillföra primärvårdens personal ett psykologiskt perspektiv, främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos föräldrar och barn 0-6 år på det sätt som definierats i verksamhetsplanen?

2. Begreppsapparat

2.1 Konsultation som arbetsmetod

Psykologisk konsultation genomförs på de flesta barnvårdcentraler/ barnmorskemottagningar i FyrBoDal. Konsultationstillfällena planeras med god framförhållning och genomförs under 1-1 1/2 timme en gång i månaden på respektive vårdcentral. Grupperna består av Mödra- och barnhälsovårdspsykolog och 2-5 BVC-sköterskor/ barnmorskor på respektive vårdcentral/ BMM. Den modell för psykologisk konsultation som används har sin grund i Caplans (1993) definition av klientcentrerad konsultation. Caplan beskriver konsultationen som ett klientcentrerat forum för diskussion mellan konsulten och gruppen av mottagare av konsultation (benämns hädanefter konsultander). Konsultationens diskussion rör aktuella teman och situationer i arbetet som syftar till att utveckla arbetets kvalitet (Gjems 1997). Gruppens fokus är riktad utåt mot verksamheten, och diskussionen om aktuella fall förs framåt genom frågor om hypotes, konsekvens av åtgärder, samt påverkan mellan inblandade aktörer. Psykologens uppgift är att, med utgångspunkt i sin specialistkunskap om de psykologiska aspekterna av föräldraskap och barns utveckling, tillsammans med konsultanderna göra en bedömning av fallet, samt bidra till förslag till eventuella åtgärder för att stärka klientens egna resurser. Konsultationen har också som mål att bidra till en kunskapsöverföring från psykologkonsult till BVC-sköterskor/ barnmorskor för förbättrad psykologisk kunskap och färdighet vid liknande situationer i framtiden. Metoden syftar till att ta till vara och vidareutveckla konsultationsdeltagarnas egen kompetens. Inläringssituationen och reflektionen i gruppen påverkas av deltagarnas egen kunskap och erfarenhet, men också av samarbetet med psykologen samt i den kollegiala gruppen med tillhörande organisation. Psykologen har inget klientansvar och deltagarna är, utifrån sin professionella autonomi, fria att acceptera eller avstå de förslag på åtgärder som psykologen bidrar med.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

3. Resultat

Vid analys av fokusgrupperna framkom tre huvudteman kring frågan om vad som, av sköterskor och barnmorskor, upplevs vara verksamt vid psykologisk konsultation.

Varje tema delades vidare in i underteman som belyses och förtydligas nedan av citat från de olika fokusgrupperna.

1. Effektivisering

1:1 ”Sila mygg- svälja kameler”

1:2 Hjälpa till självhjälp

1:3 Extern konsult

2. Ökad kvalitet

2:1 Kunskapsöverföring

2:2 Förebyggande delaktighet

2:3 Helhetsperspektiv

3. Ökad kreativitet

3:1 Skapa nya handlingsperspektiv

3:2 Flexibilitet vid förändring

3.1 Effektivisering

3.1.1 ”Sila mygg och svälja kameler”

”Ryggsäckarna som föräldrar kommer med idag är så dåligt packade, huller om buller. Jag brukar se mitt arbete på BVC som hjälp till föräldrarna att packa om deras tunga ryggsäck. I konsultationen med psykologen tar jag upp dessa opackade ryggsäckar. Psykologen lyssnar och vi bollar fram och tillbaka. Hon hjälper mig att avgränsa mitt uppdrag så jag inte tar ryggsäckarna från föräldrarna, utan låter dem själva bära.”

”När man delar på något så blir upplevelsen lättare att bära - mindre cement på axlarna. Man kan få hjälp att dra gränser. Vi sjuksköterskor har ju blivit fostrade i att ge 100%. Ibland behöver man få veta att man har gjort det man kunnat.”

”Man kan använda psykologen för att avgöra var man ska sätta gränser i sitt uppdrag mot föräldrarna och säga nej.”

”Det är mycket samtal i vårt jobb. En del kvinnor blir inte gravida mentalt förrän de är långt gångna och dem får man jobba hårt med. Andra är höggravida redan i vecka sex. Olika mammor har olika behov och det kan vi behöva konsultation kring för att erbjuda rätt hjälp.”

”På BMM rör konsultationen ofta frågor om kvinnan, kvinnor som inte tar till sig graviditeten, är sticrädda eller som vi misstänker är misshandlade. Det är lättare att se detta med misshandel nu för tiden- vi är mer vakna. I konsultationen kan vi diskutera hur jag kan gå vidare med ett sånt fall. Den biten har ju inte jag med mig i min utbildning, hur jag ska få henne att svara på min fråga och vad jag ska göra om han faktiskt slår henne. Man behöver kunskap för att våga ställa den frågan, veta vad man ska göra med svaret.”

”Vi tar upp olika barn och deras situation till diskussion. Vi får råd om huruvida barnen ska komma till psykolog-BVC, om man ska skicka en remiss till psykologen, eller om man ska kontakta någon annan.”

Tolkning: Den konsultativa psykologen hjälper den yrkesgrupp den arbetar emot att sova i den stora mängd information den tar emot i sitt arbete. Genom det externa perspektivet möjliggörs att psykologen fokuserar och överblickar viktiga omständigheter i dess helhet, istället för att fastna i de specifika detaljerna. Då den konsultativa psykologen och den konsulterande yrkesverksamma tillsammans funnit pudelns kärna i den fråga som tas upp i

---

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

konsultationen, kan relevanta frågeställningar formuleras. Psykologen kan vidare guida i samtalsmetodik och planering av lämpliga insatser som faller innanför gruppens yrkesuppdrag.

3.1.2 Hjälptill självhjälp

”Från att ha remitterat till en psykolog som hade samtal med patienterna i flera år, bytte vi till en psykolog som arbetade mer konsultativt. Vi hade flera kontroverser i början kring arbetssättet men sedan började vi att se det goda i ett konsultativt samarbete med psykologen. Psykologen ger mer ansvar till oss men också handfasta råd och tankar om hur vi kan vinkla frågorna. Vi trodde det skulle bli tungt i början men nu känner vi att vi har med oss råden från psykologen i patientkontakten.”

”När vi började med konsultation var vi väldigt ovana och visste inte vad vi skulle ta upp. Det hände att jag satt och undrade vad det egentligen skulle vara bra för. Med tiden kom jag på vilken typ av fall jag kunde ta upp för konsultation och det har gett mig flera nya tankar.”

”Just detta att kolla av om man tänker rätt eller om man kan tänka på ett annat sätt. Jag kan använda mig av de nya infallsvinklar som kommer upp i konsultationen sedan i vardagsarbetet.”

Tolkning: Den konsultativa psykologen ägnar sig till stor del åt så kallad ”hjälp till självhjälp”. Konsultationen hjälper den yrkesverksamma att skapa nya infallsvinklar istället för att falla in i invanda tankemönster. Psykologens roll är såväl att dela med sig av sin specifika yrkeskunskap som att starta en process i konsultationen, där den yrkesverksamma tillsammans med kollegor och psykolog prövar hypoteser och funderar över olika insatserns förmodade konsekvenser. Konsultation effektiviserar arbetet genom att komplexa fall belyses ur olika perspektiv, varpå den mest verksamma insatsen kan sättas in. Konsultationen frigör och utvecklar kunskap hos den professionella yrkesutövaren. Istället för att slentrianmässigt remittera komplicerade fall till psykolog lär sig den yrkesverksamma att sortera fall och bedöma i vilka fall denne själv kan arbeta vidare med fallet och i vilka fall remiss till psykolog är befogat.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

3.1.3 Extern konsult

”Just när en tid är avsatt i förväg, inget stör och någon professionell utifrån kommer för att tala med oss tror jag att tankar och funderingar om arbetet dyker upp.”

”Vi förbereder psykologen på vad det är för ärenden uppsatta för psykologens öppna specialistmottagning redan under konsultationen. Vi ger information men inte allt för mycket. Vi vill ju att psykologen ska bilda sig en egen uppfattning om familjen utan att lägga våra ord i hennes mun. Vi har ju olika professioner och det är viktigt.”

”Det tar ju tid att lära känna varandra. Det är viktigt att psykologen är trygg i sin roll- det andra trygghet också. Men tiden måste få ha sin gång, man blir ju inte en grupp med en gång.”

”Vi vill gärna att den psykolog vi träffar i konsultationen också ska ta våra remisser. Om det inte är möjligt alla gånger så är det jätteviktigt att vi kan ha en pågående dialog med den psykolog som kopplats in på barnet.”

”Om man inte är helt trygg i gruppen eller innan man lärt känna psykologen påverkar det ju vad som kommer upp i konsultationen, det blir mest regelrätta fall och mindre diskussion.”

”Ett tag var konsultationssituationen under all kritik, folk sprang ut och in i rummet och telefonen ringde. Vi lade ner konsultationen ett tag då, men tog upp det igen sen och började komma till er mottagning för konsultation. Det var lugnt och skönt och vi fick en nystart i konsultationsarbetet. Senare flyttade vi tillbaka konsultationen till BVC igen, men höll hårt på att fortsätta ha stängd telefon och dörr under konsultationen.”

Tolkning: Att psykologen arbetar konsultativt istället för att vara en del av det befintliga arbetslaget bidrar till att psykologen kan behålla det värdefulla externa perspektivet och tydligheten mellan olika yrkesroller och ansvarsområden. Den yrkesverksamma tar upp aktuella teman och situationer från sitt arbete och diskuterar detta tillsammans med konsultationsgruppen och psykologen som bidrar med undervisning, rådgivning och stöd. Konsultanderna önskar att den psykolog man träffar i konsultationen också ska handha

---

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

remisserna och ge en professionell överlämning både vid ärendets början och slut. I de fall remissen lämnas till en annan psykologkollega poängterar konsultanderna vikten av en pågående dialog om fallet. Då psykologen bedömer fallet som varande utanför hennes område kan den yrkesverksamma vara trygg med att de egna insatserna är verksamma och handha fallet med fortsatt konsultation av psykologen vid behov. Väl definierade arbetsroller ökar arbetseffektiviteten samt minskar risken för arbetsmässiga konflikter och överlappande arbetsuppgifter. Att psykologen är trygg i sin roll samt att gruppen ges förutsättningar att utvecklas och mogna beskrivs som viktigt för konsultationens kvalitet.

3.2 Ökad kvalitet

3.2.1 Kunskapsöverföring

”Jag vill höra av psykologen i konsultation vad som hänt med föräldrarna hon träffat. Det är ju det man lär sig på och får erfarenheter som man själv kan använda om jag får ett liknande fall någon gång.”

”Jag minns en psykolog vi hade i konsultation som förvirrade oss så i början för hon bollade tillbaka allt. När vi talade om mammorna så sa hon- har du tänkt på det, har du frågat det, vad tänkte du där, vad sa du då... Gud, tänkte vi, hon bara lämnar tillbaka allt och det orkar vi inte. Men vad vi lärde oss otroligt mycket av det! Vi fick en massa kunskap och samtalsteknik som vi kunde använda själva sen .

Vi pratar om patienter som vi har gemensamt med psykologen för att få veta hur det går. Vi kan också få råd om hur vi kan göra i våra arbeten med föräldrarna.”

”Jag tror en viktig del av konsultationen är att vi har i förväg bokad och legitim tid att sitta ner och prata om vårt arbete. Konsultationen blir också ett tillfälle för mig att stämma av med mina kollegor och få tips och idéer av dem.”

Tolkning: I konsultation diskuteras fall ur såväl psykologens som den yrkesverksammas perspektiv. Diskussionen aktualiserar såväl kunskapsöverföring mellan yrkeskategorierna som kollegialt mellan gruppmedlemmarna. De yrkesverksamma får ta del av psykologens tankesätt, frågeställningar, samtalsmetodik och psykologiska kunskap för att lättare kunna arbeta med fall i verksamheten. Psykologen å sin sida tar med sig den yrkesverksammas kunskap om de fall som remitteras till henne. Genom att ta del av psykologens och andra gruppmedlemmars erfarenheter, samt genom att psykologen ger återkoppling om de familjer som remitteras, skapas kunskap hos den enskilda yrkesverksamma inför framtida liknande

---

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

fall. Genom att kunskap och erfarenhet överförs mellan yrkeskategorier blir samarbetet kring aktuella fall effektiviserat på såväl kort som lång sikt.

3.2.2 Förebyggande delaktighet

”Psykologens tider på BVC är oftast fulla. Jag tror att vi har blivit mer aktiva i att få in föräldrarna på ett möte med psykologen snabbare när något i föräldraskapet blivit svårt. Jag tror att det handlar om erfarenhet av att det är bra att sätta in resurser snabbt. Det inte är så dramatiskt att träffa psykologen på vårdcentralen.”

”Jag börjar ofta att berätta att psykologen kommer hit och träffar oss BVC-sköterskor en gång i månaden. Även de föräldrar som är negativa brukar bli möjliga att motivera på det sättet. Det är lätt att lägga fram en kontakt med er som något positivt när ni finns nära oss och jobbar ihop med oss på BVC.”

”Det är ju inget konstigt att tala om det psykiska längre, folk vill ha samtal. Många föräldrar är öppna och psykologmedverkan i föräldragrupp ses inte som något konstigt.”

Tolkning: Att ha kontinuerlig tid för konsultation bidrar till ett mer friktionsfritt samarbete mellan yrkeskategorier. Yrkeskategorierna får tillfälle att samordna sina insatser i det specifika fallet och får kunskap om varandras profession. Psykologerna beskrivs som snabba att fånga upp problematik hos barn och föräldrar och arbeta förebyggande och avdramatiserande genom att vara delaktiga i olika forum i primärvården. De tidiga förebyggande insatserna skapar en positiv spridningseffekt genom att psykologisk kunskap tillförs primärvårdens system i olika led.

3.2.3 Helhetsperspektiv

”Jag behöver konsultation för de här mammorna som inte lämnar mig när de lämnar mottagningen. När mammorna ska komma har jag tänkt igenom noga vad jag vill prata med dem om men det blir aldrig möjlighet till det för det är så mycket runtomkring dem och ingen röd tråd som löper igenom samtalet. De stör mig, men det är svårt att sätta ord på det och jag behöver få hjälp med det i konsultationen. Ibland har jag fått stöttning av psykologen i konsultationen och ibland har vi tillsammans enats om att en kvinna behöver mer och jag har skickat en remiss.”

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

”Vi i arbetsgruppen stöttar ju varandra till vardags men konsultationen blir en extra coaching från psykologen.”

”När jag har fått tips i konsultationen har jag lättare att släppa fallet och inte ta med det hem. Jag bestämmer mig för att följa psykologens råd och se hur det faller ut. Jag blir stärkt av det och kan lättare hantera patienterna.”

”Var ska vi få stöd i vårt arbete på BVC? Det har hänt att jag har samarbetat med socialtjänsten i flera år kring ett barn och burit med mig tankar på det här barnet dag och natt. Var ska jag kunna lasta av mig det? Man är väldigt ensam många gånger som BVC-sköterska. BVC är inte en prioriterad verksamhet, bara något som ska finnas. Det här kan vi behöva tala om i konsultationen.”

”Konsultationen är en stöttning av mig som BVC-sköterskan. I olika skeden i livet mår man olika bra och man behöver stöttning i sin yrkesroll. Mamman kan lägga ångest på mig som jag sedan kan lägga på psykologen i konsultationen. Sedan kan jag gå hem lättad och det är skönt.”

”Aldrig är det någon i ledningen som frågar hur det går med barnen på BVC. Jag tycker att det påverkar mitt arbete.”

”Vi har inte haft konsultation på flera år. Vi prioriterade bort det när fler och fler uppgifter lades på oss. Vi valde bort konsultationen men jag inser nu att det är en jättebrist. Man behöver alltid konsultation och reflektionstid i jobb som våra.”

Tolkning: Konsultationen syftar till att vårdpersonalen ska anta ett helhetsperspektiv på den verksamhet där arbetet utförs. I konsultationen synliggörs relationer och ömsesidig påverkan mellan klient- professionell och organisation, samt det sammanhang i vilket arbetet utförs. Detta höjer kvalitet och medvetenhet i handlingar som utförs. Konsultationen kan tjäna som en möjlighet att vädra etiska frågor och teoretiska överväganden som uppkommer i det dagliga arbetet. Att använda konsultation som arbetsmetod är fruktbart inom yrkeskategorier där arbetet upplevs vara psykiskt påfrestande. Tillgång till konsultation i arbete ger den yrkesverksamma en känsla av egenkontroll och avlastning. Detta i sin tur kan förväntas möjliggöra bibehållen arbetslust, professionalitet, empatisk förmåga och psykiskt välbefinnande. Den yrkesverksamma ges i konsultationen möjlighet att utvärdera sitt arbete och lära sig av såväl framgång som misstag.

3.3 Ökad kreativitet

3.3.1 Skapa nya handlingsperspektiv

”Vi får ofta tips av psykologen om hur vi kan gå vidare med ett klurigt fall. Ibland har jag känt - Oj, ska jag verkligen våga ta upp det här med föräldern. Men man får alltid flera olika vägar att gå och alltid är det något som jag upplever passar mitt sätt att arbeta.”

”Det kan handla om hur man kan nå en mamma, få henne att se behov som hon inte upplever. Det kan vara att få hjälp av psykologen att se vilka tåtar man ska dra i för att kunna hjälpa en familj som inte mår bra.”

”Det kan tyckas som vi bara sitter och pratar i konsultationen men vi ser ju att det bär frukt- det skapar handlingsberedskap när behov finns hos föräldrar och barn.”

Tolkning. Den konsultativa psykologen hjälper den yrkesverksamma att vidga sin referensram samt att skapa nya lösningar på återkommande problem. Genom att lotsa den yrkesverksamma till att sätta ord på upplevelser och fakta kring det aktuella fallet kan konsultationen bidra till att tunnelseende och låsningar som finns inom alla yrkeskategorier kan släppas och nya handlingsmöjligheter frigörs. Den yrkesverksamme är sedan fri att i sitt arbete välja att använda sig av de råd och tankar hon tagit del av i konsultationen eller att låta bli.

3.3.2 Flexibilitet vid förändring

”Chefen vet att vi har konsultation men har inte kommenterat det. Vi sköter arbetet själva, jag har mitt ansvar att avgöra när jag behöver konsultera läkare och psykolog.”

”Att vara ostörd under konsultationen är en självklarhet och en förutsättning för att det ska funka. Men det är ens eget ansvar och inte chefens. Om det inte funkar och man sitter i kafferummet med telefonen ringande få man nog fråga sig själv- hur viktig tycker jag att konsultationen är och hur noga är vi med den här avsatta tiden?”

”Papporna halkar utanför redan på BMM. Vi har ju inte ens mannens namn på graviditetsbeskedet. När paret kommer och skriver in sig på BMM får vi allra först fråga efter mannen namn. Det blir ingen bra början!”

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

”Vi borde screena efter ohälsa hos papporna också, fånga upp deras upplevelser kring att bli pappor.”

”Föräldrar kommer med så mycket i sitt bagage idag. På något sätt uppdagas det mer nu när vi använder EPDS. Ju mer jag vet om föräldrarna, desto större krav ställs på mig att ta itu med det och då behöver jag min konsultation.”

”Har man 30 minuter på BMM med en gravid kvinna så handlar tre minuter av tiden om det fysiska. Resten av tiden är samtal med kvinnan för att avgöra hur hon har det i sin graviditet. Det trodde man inte när man utbildade sig, men det har förändrats. Det har gått från fokus på att mäta magen till samtal! Det krävs mer av oss i vårdpersonalen idag.”

Tolkning: Att arbeta i vården med människor ställer stora såväl samhälleliga som mellanmännsliga krav på vårdpersonalen. Som en del av det professionella ansvaret finns kravet att vara flexibel och anpassa sitt yrkesutövande i takt med att samhället och organisationen förändras. Konsultationen fyller här en funktion genom att skapa ett forum för hjälp i den ständiga revidering och uppdatering av mål, medel och syfte i verksamheten som vårdpersonalen ansvarar för att anpassa sig till för att upprätthålla en god kvalitet i sitt arbete. Det kan gälla frågor kring nya mål för verksamheten, ett ökad psykosocial ohälsa i samhället, ett förändrat föräldraskap, ökad jämställdhet mellan könen eller förändrade ekonomiska förutsättningar i organisationen/ samhället. Det är viktigt att konsultationen inte blir en kontrollfunktion, utan att den professionella yrkesutövaren frivilligt deltar med syfte att utveckla sin kompetens.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

4. Diskussion

Utvärderingens resultat kan tolkas som att konsultation är en arbetsmetod som erbjuder personal i primärvården stöd, avlastning och utveckling av kunskap vad gäller psykologiska aspekter av arbetet med föräldrar och barn. Konsultationen beskrivs av informanterna som ett deltagarstyrt forum utan maktanspråk för diskussion mellan psykologen och gruppen om aktuella teman och situationer i det dagliga arbetet. Metoden sägs av informanterna bidra till utveckling av arbetets effektivitet, kvalitet och kreativitet. Konsultationen bidrar till ett övergripande helhetsperspektiv på arbetet och verksamheten samt frigör kunskap och resurser hos konsultanden. Utvärderingen visar att konsultationen tydliggör arbetsroller och gränsdragningar i yrkesutövandet, skapar överföring av psykologisk kunskap till primärvården, skapar förutsättningar för förebyggande insatser, ökar flexibilitet vid förändringar samt skapar nya handlingsperspektiv. Konsultation som metod syftar till att ta till vara och vidareutveckla konsultationsdeltagarnas egen kompetens och beredskap inför liknande framtida situationer. Utvärderingens resultat tyder på en god måluppfyllelse av verksamhetsplanen. Informanternas förmåga att reflektera kring vad som är verksamt i den psykologiska konsultationen antyder att konsultationens målgrupp har en god förståelse av arbetsmetodens syfte och praktik samt att psykologverksamheten har angett väldefinierade ramar för sitt uppdrag och arbetssätt.

I utvärderingen framkommer att konsultanderna önskar att gruppens psykologkonsult ska handha eventuella remisser från området. I de fall då den konsulterade psykologen inte kan handha remissen betonas vikten av kontinuerlig dialog mellan inkopplad psykolog och sköterska/ barnmorska. Psykologerna eftersträvar i möjligaste mån att på detta sätt låta den psykolog som har hand om konsultationen för en grupp barnmorskor eller BVC- sköterskor också handha eventuella remisser från deras område. Detta är dock inte alltid möjligt exempelvis vid växlande arbetsbelastning och remissflöde i olika områden eller vid byte av psykologkonsult. Genom att psykologerna tillåter sig att vid behov gå in i varandras områden för arbete med enstaka remisser skapas en större tillgänglighet för såväl primärvårdens personal som dess klienter. Genom att psykologens arbetsmetoder och rutiner för återkoppling mellan psykolog och primärvårdspersonal tydliggörs kan eventuella negativa effekter av byte av psykologkonsult minimeras och positiva effekter som ökad tillgänglighet och jämn kvalitet istället uppnås. Vid jämförelse med liknande studier finner man, i Stockholms läns landstings utvärdering från 1993 av psykologers konsultverksamhet i mödra- och barnhälsovården, att ju fler psykologer man som konsultand har arbetat med desto högre grad av tillfredsställelse med konsultverksamheten. I stockholmsutvärderingen diskuteras att fler möten med olika psykologer ger större inblick och förmåga att använda sig av psykologers profession. Detta kan tala för positiva effekter av rotation av psykologkonsult även i FyrBoDal.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	FAX	E-POST
Mödra- barnhälsovårdspsykologerna Regionens Hus 462 80 Vänersborg	Södergatan 23	0521 – 27 54 20	0521 – 27 54 30	

Man finner i Stockholms läns landstings utvärderingen från 1993 även att konsultandernas yttre omständigheter är av betydelse för hur konsultationen uppfattas. I primärvårdsområden där befolkningssammansättningen ställer speciella krav på primärvårdspersonalen tenderar konsultanderna vara mer nöjda med psykologens insatser än annars. Om konsultandernas yttre omständigheter präglas av tidsbrist och problem med arbetsupplägg tenderar konsultanderna att vara mindre nöjda med psykologens insatser. Man fann också positiva samband mellan frihet att delta i konsultation och uppskattning av samarbetet med psykologkonsulten.

Utvärderingen väcker frågor om konsultationens ekonomiska effekter i primärvården, något som skulle vara ett intressant ämne för en framtida studie.

Flera av utvärderingens informanter i FyrBoDal kommenterar att primärvården står inför klientgrupper i ständig förändring, något som ställer krav på reflektion och flexibilitet hos primärvårdens personal. En grupp som särskilt nämns är blivande och nyblivna pappor, en grupp som länge hamnat i skymundan i kontakten med BMM och BVC. Primärvårdens personal efterlyser uppdaterade rutiner och förhållningssätt till pappor. Under 2006- 2007 kommer Mödra- och barnhälsovårdspsykologerna genom Ellen Claesdotter genomföra ett projekt som syftar till att generera kunskap om hur pappor på bästa sätt kan stödjas i sitt föräldrablivande genom BMM/ BVC. Studien är av explorativ art och genomförs genom kvalitativ metodik med projektmedel från FoU- rådet FyrBoDal.

5. Referenser

Caplan, G & Caplan, R (1993) Mental health consultation and collaboration. San Fransisco. Jossey-Bass Publishers

Gjelms, L. (1996)Handledning i professionsgrupper. Lund. Studentlitteratur.

Lauvås, P & Handal, G. (2001)Handledning och praktisk yrkesteori. Lund. Studentlitteratur.

Utvärdering av mödra- barnhälsovårdspsykologernas samarbete med barnmorskor och BVC-sköterskor i Dalsland och Göta- älvdalen. (2003) Vänersborg. Mödra- barnhälsovårdspsykologerna.

Vad tycker MHV/ BHV- personalen om psykologernas arbete? Utvärdering av mödra- och barnhälsovårdens personalinriktade arbete. (1993) Stockholm läns landsting.

Verksamhetsplan för mödra- och barnhälsovårdspsykologerna Vänersborg. (2006)